

Nr 59

Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till produktionsbidrag och samdistributionsrabatt för dagstidningar; given Stockholms slott den 17 mars 1972.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden, föreslå riksdagen att bifalla de förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

G. E. STRÄNG

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en väsentlig förstärkning av det statliga stödet till dagspressen, dels i form av betydande uppräkningsbidrag för s. k. andratidningar, dels genom en höjning av rabatten som utgår vid samdistribution av dagstidningar.

I fråga om produktionsbidragen ökas det till pappersförbrukningen knutna bidraget från 3 000 kr. till 5 000 kr. per ton. Maximibidragen höjs från 3,5 milj. kr. till 8,0 milj. kr. för storstadstidning och från 1,0 milj. kr. till 2,5 milj. kr. för annan tidning. Vidare föreslås vissa justeringar i dagstidningsdefinitionen i syfte att motverka att tidningar av annonsbladskaraktär blir bidragsberättigade. Utgifterna för produktionsbidragen beräknas öka med 31 milj. kr. till ca 67 milj. kr. under nästa budgetår.

Samdistributionsrabatten föreslås utgå efter ett enhetligt rabattbelopp per distribuerat exemplar i stället för de nuvarande efter utgivningstättheten differentierade beloppen per årgångsexemplar. Rabatten bestäms till 3 öre per exemplar, vilket genomsnittligt innebär en fördubbling av rabatten. Även i övrigt föreslås vissa ändringar i reglerna. I anslag till samdistributionsrabatt för dagstidningar begärs 20 milj. kr. för budgetåret 1972/73, dvs. en ökning med 10 milj. kr.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 17 mars 1972.

Närvarande: Ministern för utrikes ärendena WICKMAN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, HOLMQVIST, ASPLING, NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, BENGTSSON, LÖFBERG, CARLSSON, FELDT.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *anslag för budgetåret 1972/73 till produktionsbidrag och samdistributionsrabatt för dagstidningar* och anför.

I prop. 1972: 1 (bil. 9 s. 71 och 72) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1972/73 beräkna till Produktionsbidrag för dagstidningar ett förslagsanslag av 36 milj. kr. och till Samdistributionsrabatt för dagstidningar ett förslagsanslag av 10 milj. kr. Jag anhåller att nu få ta upp dessa frågor.

Produktionsbidrag för dagstidningar

Vid förra årets riksdag beslöts ett statligt ekonomiskt stöd till dagspressen i form av produktionsbidrag för dagstidningar (prop. 1971: 27, KU 1971: 32, rskr 1971: 180). Bestämmelser har meddelats i kungörelsen (1971: 492) om statligt stöd till dagstidningar. Produktionsbidrag utgår i princip endast för andratidningar. Med andratidning avses sådan dagstidning som på sin utgivningsort har mindre upplaga än annan tidning. Bestämmelserna möjliggör emellertid även för annan tidning än andratidning att få bidrag om det med hänsyn till förhållandena inom tidningens hela spridningsområde är uppenbart att den har samma svårigheter som en andratidning. Som förutsättningar för att produktionsbidrag skall utgå gäller vidare att tidningens upplaga till övervägande del är abonnerad, att den abonnerade upplagan uppgår till minst 2 000 exemplar och att annonsandelen är mindre än 50 %.

För dagstidning som kommer ut 2—7 dagar i veckan beräknas bidraget på grundval av pappersförbrukningen minskad med den del som går åt för annonsutrymme. Bidraget utgår med 3 000 kr. per ton, dock högst 3,5 milj. kr. för storstadstidning och 1 milj. kr. för annan tidning. För dagstidning som utkommer en gång i veckan utgår bidraget med ett fast belopp, nämligen 200 000 kr. Detta belopp utgör också minimibidrag för övriga bidragsberättigade dagstidningar.

Bidragsärendena handläggs av presstödsnämnden, som även beslutar om lån ur pressens lånefond. Bidragen beräknas för kalenderår och utgick första gången för år 1971. För ändamålet har för budgetåret 1971/72 anvisats ett förslagsanslag av 33 milj. kr. Den slutliga anslagsbelastningen kan nu beräknas till ca 36 milj. kr.

Departementschefen

Mot bakgrund av den koncentrationsprocess som dagspressen undergått under de senaste årtiondena och vars orsaker klarlagts av två pressutredningar under 1960-talet infördes förra året ett selektivt stöd i form av produktionsbidrag till de s. k. andratidningarna. Produktionsbidragen har varit värdefulla och det kan i efterhand konstateras att flera tidningar med en sammanlagt mycket stor läsekrets skulle fått läggas ned, om inte denna stödform tillskapats. Många andratidningar har trots stödet kämpat med stora svårigheter under år 1971 och ser även i dag sin fortsatta existens hotad. Mest påtagligt är detta beträffande vissa tidningar i storstadsområdena av stor betydelse för den allmänna samhällsdebatten. De antydda svårigheterna för tidningarna under år 1971 kan delvis förklaras av konjunkturläget, som bl. a. lett till en nedgång i annonsvolymen. Det är emellertid uppenbart att problemen inte huvudsakligen kan betraktas som konjunkturfenomen. Enligt min mening är det därför nödvändigt med en kraftig förstärkning av det selektiva presstödet för att förhindra att monopoliseringstendenserna tar överhanden inom dagspressen och samhällsdebatten utarmas genom att betydelsefulla språkrör för olika meningsriktningar försvinner i skilda delar av landet. Behovet av uppräknig av bidragen är störst för storstädernas andratidningar.

Jag förordar således att bidragsbeloppen höjs. Det till pappersförbrukningen knutna bidraget bör räknas upp från 3 000 kr. till 5 000 kr. per ton. Maximibeloppen bör bestämmas till 8,0 milj. kr. för storstadstidning och 2,5 milj. kr. för annan tidning. Däremot anser jag inte det finns skäl att ändra det fasta belopp om 200 000 kr. som utgör bidrag för tidning som utkommer en gång i veckan.

De regler för produktionsbidrag som fastställdes förra året har i stort sett fungerat väl och erfarenheterna från tillämpningen ger i och för sig inte anledning till att föreslå några ändringar i regelsystemet. Jag vill dock ta upp ett par frågor.

Vid utformningen av regelsystemet uppställdes vissa krav i syfte att utesluta de s. k. annonsbladen från stöd. I dagstidningsdefinitionen inbegrips sålunda en kompletterande bestämning av innebörd att upplagan till övervägande del skulle vara abonnerad. Vidare uppställdes som förutsättning för bidrag att annonsandelen skulle understiga 50 %. För att ytterligare motverka att tidningar som har karaktär av annonsblad blir delaktiga av stöd bör enligt min mening vissa justeringar göras i

dagstidningsdefinitionen. Dels bör upplagebegreppet ändras, dels bör kravet på den abonnerade upplageandelen höjas.

Det upplagebegrepp som används i systemet är medelnettoupplagan. I denna ingår abonnerade exemplar till fullt pris, abonnerade exemplar med en rabatt på högst 25 %, vissa friexemplar samt sålda lösnummer. Detta upplagebegrepp bör användas även i fortsättningen utom vid fastställandet av abonnemangsandelen enligt dagstidningsdefinitionen, där det inte är ändamålsenligt med hänsyn till regelns syfte. I dagstidningsdefinitionen bör i stället totalupplagan användas, dvs. den kommer att innefatta gratisutdelade exemplar och en vidare krets av rabattexemplar och friexemplar.

Denna ändring av upplagebegreppet i dagstidningsdefinitionen bör kombineras med ett krav på att totalupplagan i huvudsak skall vara abonnerad. Härmed åsyftar jag att ungefär 75 % av upplagan skall vara abonnerad. Då förutsätter jag att sådana rabattexemplar som ingår i medelnettoupplagan räknas som abonnerade. Självfallet gäller som allmän förutsättning att abonnemangspriset inte står i uppenbart missförhållande till det pris som kan anses gängse för tidningar av motsvarande slag.

En annan fråga som jag vill ta upp gäller effekterna av ändrade utgivningsförhållanden m. m. Av gällande bestämmelser framgår att de förhållanden som skall ligga till grund för beslutet om bidrag skall avse året före bidragsåret. I prop. 1971: 27 diskuterades inte alls frågor som hänger samman med ändringar i utgivningsförhållandena eller i andra hänseenden under bidragsåret eller året före bidragsåret.

Presstödsnämnden har för sin del fastslagit att bidrag inte skall utgå för en tidning om det vid tidpunkten för beslutet befinnes att tidningen lagts ned, att tidningen övergått till att bli sidoedition eller avläggare med övervägande samma redaktionella innehåll som en huvudtidning, vilken ej är bidragsberättigad, eller att tidningen inte längre uppfyller kravet på en dagstidning eller andra krav för bidrag, t. ex. den abonnerade upplagan uppgår ej till 2 000 exemplar eller annonsandelen överstiger 50 %. Nämnden har vidare beslutat att som villkor för att produktionsbidrag för visst år skall utgå i princip skall gälla, att tidningen under hela föregående kalenderår uppfyllt förutsättningarna för en bidragsberättigad tidning.

Jag har inte något att erinra mot de redovisade av presstödsnämnden fastlagda principerna. Över huvud bör gälla att nämnden har rätt att beakta förändringar under bidragsåret och året före bidragsåret av sådana förhållanden som om de hade förclegat fr. o. m. ingången av året före bidragsåret skulle medfört att viss tidning antingen inte blivit bidragsberättigad eller erhållit ett lägre bidrag. Har nämnden vid beslutstillfället anledning att antaga att sådana förändringar inträffat, bör nämnden begära uppgifter från vederbörande tidningsföretag och om-

besörja den utredning i övrigt som kan behövas för att klarlägga förhållandena. Däremot bör förändringar under den angivna perioden som påverkar frågan om bidrag i positiv riktning ej beaktas förrän ett "kvalifikationsår" enligt bestämmelserna gått till ända.

Samtidigt som riksdagen förra året tog ställning till förslaget om produktionsbidrag uttalade sig riksdagen för att en kommitté borde tillsättas "för att studera effekterna av presstödet och följa utvecklingen samt föreslå de förändringar som även på längre sikt resulterar i för pressen mest lämpliga och ändamålsenliga stödformer".

Jag anser tiden nu vara mogen för att tillkalla en ny pressutredning. Riksdagsbehandlingen av de i dag aktualiserade ändringsförslagen bör dock avvaktas. Denna utredning bör ges ett vidare uppdrag än vad riksdagen förra året synes ha avsett och utöver stödformerna undersöka rationaliseringsmöjligheterna inom pressen, bl. a. i fråga om samarbete på produktionsidan. I utredningen, som bör ges en parlamentarisk förankring, bör ingå företrädare för tidningsbranschen.

De nu förordade ändringarna bör tillämpas redan i fråga om produktionsbidrag för kalenderåret 1972.

Anslagsbehovet för nästa budgetår kan beräknas till ca 67 milj. kr., dvs. en ökning med 31 milj. kr. i förhållande till det beräknade utfallet för innevarande budgetår.

Under återopand av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

- 1) godkänna de av mig förordade ändringarna i grunderna för produktionsbidrag till dagstidningar,
- 2) till *Produktionsbidrag för dagstidningar* för budgetåret 1972/73 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 67 000 000 kr.

Samdistributionsrabatt för dagstidningar

Systemet med samdistributionsrabatt för dagstidningar infördes den 1 januari 1970 (prop. 1969: 48, SU 1969: 107, rskr 1969: 251). Syftet med reformen var att stimulera tidningarna till ökad samdistribution för att uppnå totalt sett lägre distributionskostnader och en kostnadsfördelning mellan de deltagande tidningsföretagen som gav ökad jämställdhet i konkurrensen. Bestämmelser har meddelats i kungörelsen (1969: 581) om samdistributionsrabatt för dagstidningar och innebär i huvudsak följande. Rabatt utgår för varje årgångsexemplar av abonnerad dagstidning, som distribueras av postverket i särskild tidningsutdelningstur eller av distributionsföretag, under förutsättning att minst två rabattberättigade tidningsföretag deltar i samdistributionen. Tidningsföretagen måste avstå från egen distribution på alla orter där rabatterad

samdistribution förekommer. De i samdistributionen deltagande tidningarna betalar samma à-pris per distribuerat exemplar. En viss möjlighet till differentierad prissättning finns dock om tidningarnas exemplarvikt är mycket olika.

Samdistributionsrabatten utgår med en krona för årgångsexemplar av dagstidning som utkommer en gång i veckan, två kr. för årgångsexemplar av 3-, 4- eller 5-dagarstidning samt fem kr. för årgångsexemplar av 6- eller 7-dagarstidning.

F. n. deltar 140 tidningar i rabattberättigad samdistribution, medan 40 tidningar står utanför systemet. Av dessa senare är 19 endagstidningar, 12 2- eller 3-dagarstidningar och 9 5-, 6- eller 7-dagarstidningar.

Anslaget Samdistributionsrabatt för dagstidningar har för innevarande budgetår förts upp med 10 milj. kr. och belastningen beräknas uppgå till detta belopp.

Administrationn av systemet med samdistributionsrabatt handhas av statskontoret. För att få till stånd ett smidigt samrådsförfarande mellan statskontoret och tidningsbranschen i frågor av principiell betydelse har statskontoret tillsatt ett rådgivande organ med representanter för branschen.

Sedan statskontoret den 10 juni 1971 lämnat redogörelse för tillämpningen av bestämmelserna om samdistributionsrabatt för dagstidningar, uppdrog Kungl. Maj:t den 30 juni 1971 åt statskontoret att, mot bakgrund av de i redogörelsen redovisade förhållandena och efter hörande av det till statskontoret knutna rådgivande organet för frågor rörande samdistributionsrabatt, inkomma med förslag till ändringar i reglerna.

Statskontoret har redovisat uppdraget med skrivelse den 7 oktober 1971 och föreslår ändringar i tre hänsenden. För det första bör det inte tillmätas någon betydelse i rabatt hänseende om utdelning, som anordnas av distributionsföretag, sker i ordinarie eller extra tur. Om t. ex. en ortstidning är klar att distribueras flera timmar innan en rikstidning kommer till orten, bör utdelningen av ortstidningen kunna ske i en tidigare tur. Vidare föreslår statskontoret att kravet på att minst två rabattberättigade tidningsföretag skall delta i distributionen inom varje område slopas. Kravet på att en annan tidning skall vara med i distributionen anses redan enligt nuvarande praxis vara uppfyllt genom att några få exemplar ingår i utdelningen. Det bör därför vara tillräckligt att tidningsutbärningen ombesörjs av postverket i särskild tidningsutdelningstur eller av distributionsföretag. Förslaget innebär alltså att rabatt kan utgå till tidningsföretag redan i och med att det tar initiativ till samdistribution genom att anlita distributionsföretag.

Statskontoret anför att nuvarande rabattbelopp leder till mycket varierande belopp per distribuerat exemplar. Sålunda får 7-dagarstidningen 1,41 öre per dag och exemplar, medan 6-dagarstidningen får 1,66

öre och 5-dagartidningen 1,19 öre. Främst för att utjämna dessa olikheter men även för att underlätta administrationen av systemet föreslår statskontoret att rabattbeloppet bestäms till ett enhetligt belopp per distribuerat exemplar av varje tidning. Statskontoret anser en höjning av nuvarande rabattbelopp väl motiverad men framlägger inte något förslag härom. Ledamöterna i det rådgivande organet har emellertid uttalat sig för att rabatten bestäms till lägst 4 öre per exemplar.

Departementschefen

Systemet med samdistributionsrabatt för dagstidningar har nu tillämpats i drygt två år. I prop. 1971: 27, där jag aviserade en översyn av systemet, uttalade jag att anslutningen till systemet inte kunde betecknas som helt tillfredsställande. Under tiden januari 1971—januari 1972 ökade emellertid antalet anslutna tidningar från 103 till 140. De tidningar som nu står utanför samdistributionsystemet representerar en ringa del av den totalupplaga som är abonnerad. I stort sett kan därför det uppställda syftet med samdistributionsrabatten sägas ha nåtts. Den ökade anslutningen under år 1971 torde dock till stor del bero på förväntningar hos tidningsföretagen om en ökning av rabatten. Det är därför nödvändigt med en höjning av rabattbeloppen för att inte en del tidningsföretag skall lämna systemet.

Statskontoret har, som redovisats i det föregående, föreslagit vissa ändringar i reglerna för samdistributionsrabatten. Bl. a. föreslås att kravet på att minst två tidningsföretag skall delta i distributionen inom resp. område slopas. Jag är inte beredd att gå så långt. Däremot förordar jag att bestämmelserna ändras så, att ett rabattberättigat tidningsföretag kan få rabatt för distribution inom varje område där dess tidning faktiskt samdistribueras med annan dagstidning genom distributionsföretag, även om den andra tidningen inte är med i systemet. Statskontoret föreslår vidare att den nuvarande rabatten per årgångsexemplar ersätts med ett visst belopp per distribuerat rabattberättigat exemplar av varje tidning. Jag förordar denna ändring och föreslår att rabattbeloppet bestäms till 3 öre per exemplar. Detta innebär i stort sett en fördubbling av nuvarande rabatt och med oförändrad anslutning en merkostnad i förhållande till nuvarande regler med ca 10 milj. kr. om året.

De föreslagna ändringarna bör träda i kraft den 1 juli 1972.

Anslagsbehovet för budgetåret 1972/73 kan beräknas till ungefär 20 milj. kr.

Under återopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

- 1) godkänna de av mig förordade ändringarna i grunderna för samdistributionsrabatt för dagstidningar,
- 2) till *Samdistributionsrabatt för dagstidningar* för budgetåret

1972/73 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 20 000 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten